

Sammanfattning

En arbetstagarorganisation varslade om total arbetsnedläggelse och blockad av allt arbete som arbetsgivarna utförde på vissa arbetsplatser. Fråga om arbetsgivarna i samband med denna stridsåtgärd i sin tur vidtagit en stridsåtgärd mot förbundet. Enligt förbundet har arbetsgivarna vidtagit stridsåtgärder genom att utestänga arbetstagare, som enligt förbundet inte omfattades av den av förbundet varslade arbetsnedläggelsen, från deras arbetsplatser och inte betala lön till dem för den tiden. I andra hand fråga om arbetsgivarna varit skyldiga att enligt kollektivavtalet betala lön, alternativt permitteringslön till arbetstagarna.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2005-11-30
StockholmDom nr 116/05
Mål nr A 183/03**KÄRANDE**

Svenska Elektrikerförbundet, Box 1123, 111 81 STOCKHOLM
Ombud: förbundsjuristerna Mattias Landgren och Kurt Junesjö,
LO-TCO Rättsskydd AB, Box 1155, 111 81 STOCKHOLM

SVARANDE

1. Elektriska Installatörsorganisationen EIO, Box 17537,
118 91 STOCKHOLM
  2. NELAB Försäljnings Aktiebolag, 556166-9028, Box 775, 941 28 PITEÅ
  3. Siggel El. Malå Aktiebolag, 556145-1294, Storgatan 33, 930 70 MALÅ
  4. Skellefteå Elektriska Aktiebolag, 556553-3592, Seminariegatan 8,
931 33 SKELLEFTEÅ
  5. YIT Building Systems AB, 556016-0631, 721 65 VÄSTERÅS
  6. Bravida Öst AB, 556238-6010, Box 92004, 120 06 STOCKHOLM
  7. R.Tu. med registrerade firman Runes Elektriska i LULEÅ
  8. Skanska Electro Aktiebolag, 556041-7205, Box 3184, 350 43 VÄXJÖ
  9. Umeå El och VVS Automatik Aktiebolag, 556389-5480, Riksvägen 2,
904 31 UMEÅ
  10. El & Industrimontage Svenska Aktiebolag, 556477-4650, Industri-
vägen 14, 903 04 UMEÅ
  11. Köpings Elektriska Affär Aktiebolag, 556174-2197, Ullevileden 1,
731 36 KÖPING
  12. Bravida Nord AB, 556196-7232, Box 786, 851 22 SUNDSVALL
  13. Elinstallatören S.S. Aktiebolag, 556476-8843, Örsholmsgatan 19,
652 21 KARLSTAD
- Ombud för 1-13: jur. kand. Ulf Nordström, EIO:s Medlemsservice AB,
adress som 1

SAKEN

otillåtna stridsåtgärder m.m.

Mellan Elektriska Installatörsorganisationen EIO och Svenska Elektrikerförbundet (förbundet) gäller sedan lång tid tillbaka normalt varandra avlösande kollektivavtal, i detta mål installationsavtalet 2001–2004.

Den 30 april 2003 sade förbundet upp kollektivavtalet och varslade samtidigt om stridsåtgärder. Det skriftliga varslet har följande innehåll.

Varsel om stridsåtgärder

Svenska Elektrikerförbundet säger upp installationsavtalet så att det upphör att gälla den 13 maj 2003 kl 00.00.

SEF varslar samtidigt om stridsåtgärder för samtliga företag som omfattas av installationsavtalet genom medlemskap i EIO. Stridsåtgärden omfattar total arbetsnedläggelse och blockad av allt arbete som utförs av anställda inom avtalets tillämpningsområde på byggnader, anläggningar och i verksamheter som bedrivs av primärkommun inklusive kommunala bolag, landsting eller motsvarande inklusive kommunala bolag. Blockaden omfattar även sådan verksamhet där ovan nämnda huvudmän är beställare eller slutanvändare. Blockaden omfattar såväl nyproduktion som underhåll och annan verksamhet. Blockaden gäller även sådan verksamhet där ovan angivna huvudmän endast är delanvändare.

Från blockaden undantas arbete i sjukhus eller vård inklusive äldreomsorg som inte gäller nyproduktion.

Arbetsnedläggelsen och blockaden gäller även om arbetet överlåtes på annan.

Stridsåtgärderna träder i kraft den 13 maj 2003 kl 05.00.

Stridsåtgärderna upphör om Svenska Kommunalarbetareförbundet träffar kollektivavtal med Svenska Kommunförbundet och Svenska Landstingsförbundet som löser den där pågående konflikten eller om parterna i installationsavtalet träffar kollektivavtal.

 Kollektivavtalet prolongerades senare den 30 juni 2003. Det är ostridigt att prolongeringen skedde med retroaktiv verkan så att avtalet därmed kom att gälla obrutet under den aktuella tiden. Installationsavtalet innehåller bl.a. följande.

-----
7 Kap LÖNER M M
 -----

§ 1 Allmänt

1. Arbetstagaren erhåller lön under tid han är anställd hos arbetsgivaren, står till dennes förfogande och redovisar tid å tidsedlar.

Bilaga 6
Avtal om permittering och permitteringslön
 -----

§ 1 Permittering p g a tillfällig arbetsbrist

Då arbetsgivare, utan att anställningen upphör, på grund av arbetsbrist, driftstörning eller annan sådan omständighet inte tillhandahåller arbetstagaren något arbete samt befriar arbetstagaren från närvaroskyldighet utges ersättning enligt detta avtal.

-----

§ 3 Lönebestämmelser

Vid permittering utbetalar arbetsgivaren individuell månadslön utan avdrag.

Tvist har uppkommit sedan förbundet gjort gällande att arbetsgivarna genom att utestänga vissa av förbundets medlemmar från arbetsplatser och inte betala lön vidtagit olovliga stridsåtgärder samt i allt fall brutit mot den varselplikt som hänger samman med stridsåtgärder. Förbundet har väckt talan i Arbetsdomstolen mot arbetsgivarparterna och yrkat i första hand att Arbetsdomstolen skall förplikta

– NELAB Försäljnings AB att utge allmänt skadestånd till förbundet med 100 000 kr och till T.M. med 15 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 18 augusti 2003 till dess betalning sker, samt ekonomiskt skadestånd till T.M. med 8 263 kr,

– Siggens El. Malå AB att utge allmänt skadestånd till förbundet med 100 000 kr och till P.N. med 15 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 12 september 2003 till dess betalning sker, samt ekonomiskt skadestånd till P.N. med 7 524 kr,

– Skellefteå Elektriska AB att utge allmänt skadestånd till förbundet med 100 000 kr och till H.W. med 15 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 25 augusti 2003 till dess betalning sker, samt ekonomiskt skadestånd till H.W. med 8 990 kr,

– YIT Building Systems AB att utge allmänt skadestånd till förbundet med 300 000 kr, varav 100 000 kr avser filial Skellefteå, 100 000 kr filial Umeå och 100 000 kr filial Luleå, och till envar av J.H. (filial Skellefteå) och M.Lu. (filial Umeå) med 15 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen på 230 000 kr från den 20 augusti 2003 och på 100 000 kr (filial Luleå för brott mot varselplikten) från den 19 februari 2004, allt till dess betalning sker, samt ekonomiskt skadestånd till J.H. med 9 452 kr och M.Lu. med 8 630 kr,

– Bravida Öst AB att utge allmänt skadestånd till förbundet med 100 000 kr och till envar av M.S., D.E. och M.N. med 15 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 21 augusti 2003 till dess betalning sker, samt ekonomiskt skadestånd till M.S. med 2 428 kr, D.E. med 4 560 kr och M.N. med 5 520 kr,

– Umeå El och VVS Automatik AB att utge allmänt skadestånd till förbundet med 100 000 kr och till envar av M.Lm. och M.Lö. med 15 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 21 augusti 2003 till dess betalning sker, samt ekonomiskt skadestånd till M.Lm. med 4 472 kr och M.Lö. med 6 038 kr,

– El & Industrimontage Svenska AB att utge allmänt skadestånd till förbundet med 100 000 kr och till R.M. med 15 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 18 augusti 2003 till dess betalning sker, samt ekonomiskt skadestånd till R.M. med 6 823 kr,

– Köpings Elektriska Affär AB att utge allmänt skadestånd till förbundet med 100 000 kr och till envar av M.Li. och T.S. med 15 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 4 september 2003 till dess betalning sker, samt ekonomiskt skadestånd till M.Li. med 6 983 kr och T.S. med 897 kr,

– Bravida Nord AB att utge allmänt skadestånd till förbundet för brott mot varselplikten med 100 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 17 februari 2004 till dess betalning sker samt

– Elinstallatören S.S. AB att utge allmänt skadestånd till förbundet för brott mot varselplikten med 100 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 16 februari 2004 till dess betalning sker.

För det fall att Arbetsdomstolen skulle finna att arbetsgivarna inte gjort sig skyldiga till olovliga stridsåtgärder och inte heller brutit mot varselskyldigheten i samband med stridsåtgärder har förbundet – efter att lokala och centrala förhandlingar hållits utan att parterna kunnat enas – gjort gällande att arbetsgivarna brutit mot kollektivavtalet genom att inte betala lön alternativt permitteringslön. Förbundet har med anledning härav yrkat i andra hand att Arbetsdomstolen skall förplikta

– NELAB Försäljnings AB att utge allmänt skadestånd till förbundet och T.M. med vardera 50 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 19 februari 2004 till dess betalning sker, samt lön till T.M. med 8 263 kr,

– Siggens El. Malå AB att utge allmänt skadestånd till förbundet och P.N. med vardera 50 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 18 februari 2004 till dess betalning sker, samt lön till P.N. med 7 524 kr,

– Skellefteå Elektriska AB att utge allmänt skadestånd till förbundet och H.W. med vardera 50 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 17 februari 2004 till dess betalning sker, samt lön till H.W. med 8 990 kr,

– YIT Building Systems AB att utge allmänt skadestånd till förbundet med 150 000 kr, varav 50 000 kr avser filial Umeå, 50 000 kr filial Skellefteå och 50 000 kr filial Luleå, och till envar av J.H. (filial Skellefteå), M.Lu. (filial Umeå), M.J. (filial Luleå), R.K. (filial Luleå), J.K. (filial Luleå), D.Ek. (filial Luleå) och M.E. (filial Luleå) med 50 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 19 februari 2004 till dess betalning sker, samt lön till J.H. med 9 452 kr, M.Lu. med 8 630 kr, M.J. med 8 719 kr, R.K. med 8 235 kr, J.K. med 8 477 kr, D.Ek. med 7 750 kr och M.E. med 7 750 kr,

– Bravida Öst AB att utge allmänt skadestånd till förbundet, M.S., D.E. och M.N. med vardera 50 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 2 mars 2004 till dess betalning sker, samt lön till M.S. med 2 428 kr, D.E. med 4 560 kr och M.N. med 5 520 kr,

– Umeå El och VVS Automatik AB att utge allmänt skadestånd till förbundet, M.Lm. och M.Lö. med vardera 50 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 16 februari 2004 till dess betalning sker, samt lön till M.Lm. med 4 472 kr och M.Lö. med 6 038 kr,

– El & Industrimontage Svenska AB att utge allmänt skadestånd till förbundet och R.M. med vardera 50 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 17 februari 2004 till dess betalning sker, samt lön till R.M. med 6 823 kr,

– Köpings Elektriska Affär AB att utge allmänt skadestånd till förbundet, M.Li. och T.S. med vardera 50 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 18 februari 2004 till dess betalning sker, samt lön till M.Li. med 6 983 kr och T.S. med 897 kr,

– Bravida Nord AB att utge allmänt skadestånd till förbundet, P.E. och H.S. med vardera 50 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 17 februari 2004 till dess betalning sker, samt lön till P.E. med 8 680 kr och H.S. med 8 680 kr samt

– Elinstallatören S.S. AB att utge allmänt skadestånd till förbundet, M.La., I.T. och N.L. med vardera 50 000 kr, jämte ränta enligt 4 § och 6 § räntelagen från den 16 februari 2004 till dess betalning sker, samt lön till M.La. med 4 948 kr, I.T. med 4 948 kr och N.L. med 3 954 kr.

Förbundet har yrkat att ränta enligt 3 § och 6 § räntelagen skall utgå på de ekonomiska skadestånden alternativt lönerna från den 25 juni 2003 till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt yrkandena. Ränterykandena samt de yrkade ekonomiska skadestånden alternativt lönerna har vitsordats som skäligen i sig. Inga belopp avseende allmänna skadestånd har vitsordats. För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att arbetsgivarparterna är skadeståndsskyldiga skall skadeståndet jämkas, i första hand till noll och i vart fall till ett skäligt belopp. – Arbetsgivarparterna har överlämnat frågan huruvida förbundets först vid huvudförhandlingen framställda nya yrkanden gentemot YIT

Building Systems AB, som innebär att förbundet yrkar allmänt skadestånd av respektive bolagsfilial, är en tillåten ändring av talan.

Förbundet har under målets förberedelse återkallat talan avseende Runes Elektriska och Skanska Electro AB, YIT Building Systems AB såvitt den avser arbetstagarna U.N., C-J.C. och N.W. samt mot Elinstallatören S.S. AB såvitt avser arbetstagarna D.J., I.N., J.T. och R.T. Förbundet har medgett att det är skyldigt att betala arbetsgivarparternas rättegångskostnader i de återkallade delarna.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Arbetsgivarparterna har för det fall de förlorar yrkat att vardera parten, i enlighet med 5 kap. 2 § första stycket lagen om rättegången i arbetstvister, skall bära sin rättegångskostnad.

Parterna har till utveckling av sin talan anfört i huvudsak följande.

Förbundet

Installationsavtalet 2001–2004 löpte efter den 31 mars 2003 med en ömsesidig uppsägningstid om sju dagar. I de avtalsförhandlingar som fördes mellan parterna ställde förbundet krav främst avseende arbetsmiljö och pressade byggtider. När parterna inte hittade någon lösning såg sig förbundet nödgat att skriftligen säga upp avtalet den 30 april 2003. Det upphörde att gälla den 13 maj 2003 kl. 00.00. Förbundet varslade samtidigt om stridsåtgärder. Endast sådana medlemmar som var sysselsatta i visst arbete vid en viss tidpunkt omfattades av den varslade arbetsnedläggelsen, vilket också framgick tydligt av varselmeddelandet. Sedan konflikten upphört prolongerades kollektivavtalet med retroaktiv verkan och gällde då även för tiden från den 13 maj 2003.

Alla i målet aktuella arbetstagare utförde annat arbete än det som omfattades av varslet när detta trädde i kraft den 13 maj 2003 kl. 05.00. De arbetade åt privata beställare, var satta på väntetid eller liknande. Arbetsgivarna beordrade senare – med stöd av arbetsledningsrätten – dessa arbetstagare till arbete som omfattades av förbundets stridsåtgärder, dvs. anvisade dem arbeten som var satta i blockad. När arbetstagarna, med hänvisning till blockaden, vägrade att utföra dessa arbetsuppgifter sände arbetsgivarna hem dem utan lön. Arbetsgivarparternas uppfattning att dessa arbetstagare var uttagna i konflikt är fel. Det är arbetsgivarna som har orsakat att arbetstagarna inte fått arbeta under de i målet aktuella perioderna.

Förbundets varselteknik – att de arbetstagare som tas ut i konflikt endast är de arbetstagare som vid stridsåtgärdens ikraftträdande är sysselsatta med arbeten som är satta i blockad – är allmänt känd och accepterad mellan parterna. Förbundet har i stort sett alltid använt sig av denna varselteknik. Sedan 1990-talet har det vid omkring elva tillfällen varit konflikt mellan parterna med liknande stridsåtgärder.

År 1991 varslade förbundet om blockad mot övertidsarbete och restid. Senare utvidgade förbundet konflikten med blockad även mot bilkörning. Elektriska Arbetsgivareföreningen, EA, det tidigare namnet på EIO, varslade i sin tur omedelbart om svarsåtgärder, vilket är det normala och den rådande ordningen på den svenska arbetsmarknaden.

Som en följd av den konflikten träffade parterna den 25 mars 1991 ett avtal om ändringar i installationsavtalet. Bl.a. infördes regler om permittering och permitteringslön. Härigenom kunde EA vinna anslutning till Stiftelsen för permitteringslöneersättning. Avtalet förändrade inte rättsläget utan medförde endast att det ekonomiskt gick att dra nytta av det partsgemensamma permitteringslöneinstitutet när arbetstagare annars skulle ha varit "satta på väntetid" och haft rätt till väntetidsersättning. Arbetstagarna hade fortfarande, i enlighet med 7 kap 1 § 1 installationsavtalet, rätt till ersättning även om arbetstiden inte fylldes ut av arbete. Det nya var att arbetsgivaren nu i stället kunde permittera och betala permitteringslön. Permittering hade tidigare inte varit tillåtet. – Till § 3 i avtalet om permittering och permitteringslön, som återfinns i nuvarande bilaga 6, tidigare bilaga 7, till installationsavtalet, finns knutet en protokollsanteckning. Anteckningen, som inte infördes i själva avtalet, har följande lydelse.

Frånvaroavdrag skall alltså ej göras vid permittering som föranleds av

- arbetstagarens eget förvållande
- olovlig konflikt inom LOs område
- semesterstängning i samband med huvudsemestern
- offentlig myndighets beslut som arbetsgivaren inte bort räkna med

År 1993 förekom parallella konflikter på installationsavtalets område.

Den ena konflikten rörde krav på företagsavtal, som förbundet ville ha med Securitas Teknik AB. EA utestängde i det fallet förbundets medlemmar från arbetet utan föregående varsel om någon svarsåtgärd. Tvisten avsåg en i avtalet oreglerad fråga om ersättning för körning med privat bil i tjänsten. Vid en förlikningsförhandling den 17 mars 1993 medgav man från arbetsgivarparternas sida att man hade handlat fel och bolaget åtog sig att betala skadestånd dels till medlemmarna med belopp som väl täckte deras inkomstförluster på grund av den inte avtalsenliga permitteringen, dels till förbundet.

Den andra konflikten avsåg en period när installationsavtalet var uppsagt. Förbundet varslade om riksomfattande stridsåtgärder som skulle träda i kraft den 7 maj 1993 kl. 06.00. Alla arbetstagare som inte utförde ackordsarbete när stridsåtgärden bröt ut togs ut i strejk. Även i detta fall begränsade förbundet alltså stridsåtgärden till att avse de medlemmar som var sysselsatta med visst arbete vid en viss tidpunkt. Uppfattningen delades av arbetsgivarna, vilket framgår av ett meddelande som dåvarande EA skickade ut till sina medlemmar den 5 maj 1993. Av cirkuläret, som skall ses mot bakgrund av ovan nämnda förlikning med Securitas där arbetsgivarsidan godkände att betala ersättning för inte tillåtna permitteringar, framgår att det var helt klart för arbetsgivarna att det avgörande för om en arbetstagare togs ut i strejk var vad denne var sysselsatt med vid tidpunkten för strejkens igångsättande. Det framgår också att arbetsgivarna ansåg att de arbetstagare som var permitterade eller sjuka vid strejkens inledning inte påverkades utan skulle ha lön som vanligt, under förutsättning att permitteringen inte avbröts innan strejkens början. – EA gick visserligen redan veckan därpå ut med annan information till sina medlemmar, vilket emellertid inte förtar verkan av EA:s ursprungliga uppfattning.

År 1999 var det också en konflikt mellan parterna. Förbundet använde samma varselteknik som tidigare. Varslet begränsade sig klart till de arbetstagare som omfattades av förbundets åtgärder vid strejkens början. EA ifrågasatte aldrig vilka arbetstagare som omfattades av förbundets stridsåtgärder.

År 2004 använde sig förbundet på nytt av i princip samma varselteknik och begränsade stridsåtgärderna till vid varseltidpunkten pågående arbete.

Förbundet vill alltså framhålla att det i förevarande fall använt sig av samma varselteknik som alltid, dvs. klart definierat vilka arbetstagare som omfattas av stridsåtgärderna. Det är förbundet som disponerar över omfattningen av sin stridsåtgärd. Arbetsgivare kan alltså inte råda över vilka arbetstagare som är uttagna i en stridsåtgärd och inte heller utöka stridsåtgärden för sina egna syften. Arbetsgivarparterna får i stället varsla om egna stridsåtgärder i enlighet med det normala förfarandet på arbetsmarknaden.

För det fall tveksamheter skulle uppstå om innehållet i ett varsel åligger det motparten att inhämta upplysningar om omfattningen av stridsåtgärderna. Ett sådant förfarande är det normala på den svenska arbetsmarknaden.

I detta fall skrev EIO till förbundet den 4 maj 2003 i anledning av varslet men frågade då bara om terminologin i detta. Förbundet svarade på de ställda frågorna. EIO ifrågasatte däremot aldrig vilka arbetstagare som omfattades.

Grunder för förbundets talan

Den 13 maj 2003 kl. 05.00 tog förbundet ut de arbetstagare som var sysselsatta i på visst sätt angivet arbete i strejk. Samtidigt blockerades allt sådant arbete, vilket medförde att ingen av förbundets medlemmar var skyldig att

utföra dessa arbetsuppgifter. Förbundet använde sig av en mellan parterna sedvanlig varselteknik.

Stridsåtgärder

Arbetsgivarna har genom att utestänga förbundets medlemmar från deras respektive arbetsplatser under tiden den 13–26 maj 2003, trots att de inte omfattats av förbundets varsel om arbetsnedläggelse, och att inte betala lön, trots att arbetstagarna stått till arbetsgivarnas förfogande för att utföra arbete, vidtagit stridsåtgärder mot förbundet. Stridsåtgärderna har vidtagits i syfte att åsamka förbundet ekonomisk skada.

Stridsåtgärderna är olovliga eftersom de inte har beslutats i behörig ordning enligt kap II § 8 p. 4 i huvudavtalet mellan SAF och LO, bilaga 13 till installationsavtalet, dvs. av EIO. Arbetsgivarna har därmed brutit mot medbestämmandelagen och nämnda huvudavtal. De skall därför utge allmänt skadestånd till såväl förbundet som till de enskilda arbetstagarna.

Oavsett om stridsåtgärderna bedöms som lovliga eller inte har ingen av arbetsgivarna iakttagit lagstadgad varseltid. De har därmed brutit mot medbestämmandelagen och skall betala allmänt skadestånd till förbundet.

Arbetsgivarna skall även betala ekonomiskt skadestånd till de enskilda arbetstagarna motsvarande utebliven lön för den tid de olovliga stridsåtgärderna pågick.

När det gäller YIT Building Systems AB, filial Luleå, Bravida Nord AB och Elinstallatören S.S. AB gör förbundet gällande endast att de har brutit mot varselplikten.

Lön, alternativt permitteringslön

Om Arbetsdomstolen skulle finna att arbetsgivarnas agerande inte utgör stridsåtgärder gör förbundet i andra hand gällande att de har beordrat arbetstagarna till lagligen blockerat arbete, vilket de inte har haft rätt till. Genom blockaden är arbetskyldigheten och kollektivavtalets bestämmelser om arbetsledningsrätten suspenderad. Förbundets medlemmar är, vid äventyr av uteslutning och allvarliga ekonomiska konsekvenser, skyldiga att följa förbundets beslut om stridsåtgärder. Förfarandet är accepterat och utgör fast praxis på arbetsmarknaden.

Även om arbetstagarna har vägrat att utföra blockerat arbete har de stått till arbetsgivarnas förfogande för annat arbete inom avtalets tillämpningsområde och har rätt till lön. Genom att sända hem arbetstagarna har arbetsgivarna i praktiken permitterat dem. Kollektivavtalet ger då arbetstagarna rätt till permitteringslön oavsett orsaken. Frånvaroavdrag skall inte göras ens om frånvaron beror på arbetstagarens eget förvållande, olovlig konflikt m.m. Endast genom att i sin tur vidta en stridsåtgärd mot förbundet kan arbetsgivaren slippa betala lön, vilket inte har skett i detta fall.

Arbetsgivarna har uppsåtligen försökt kringgå kollektivavtalets regler om att utge lön alternativt permitteringslön till de arbetstagare som inte kunnat sysselsättas. I den uppkomna situationen hade arbetsgivarna bara haft tre möjligheter, nämligen att antingen säga upp arbetstagare på grund av arbetsbrist, betala ersättning för väntetid eller lön eller betala permitteringslön enligt installationsavtalet, bilaga 6. Något undantag vid konflikt finns inte. Av kommentaren till verkstadsavtalet, där permitteringsavtalet mellan SAF och LO är kommenterat, framgår att permitteringsregler skall gälla även då arbetsbrist uppkommer på grund av lovliga konflikter. Också enligt installationsavtalet skall ersättning utgå under konflikt även om arbetsgivaren inte kan bereda arbetstagaren arbete. Genom att installationsavtalets permitteringslönebestämmelser ger rätt till lön även vid arbetsbrist som är orsakad av olovlig konflikt är detta avtal till och med mera vittgående än permitteringsavtalet mellan SAF och LO. Betalningsskyldigheten är således inte möjlig att kringgå.

Agerandet att försöka befria sig från skyldigheten att betala permitteringslön genom att erbjuda eller beordra arbetstagarna till blockerat arbete är dessutom sådant att det strider mot lag och god sed på arbetsmarknaden.

Arbetsgivarna har sålunda genom att inte betala lön alternativt permitteringslön samt beordra arbetstagarna att utföra blockerat arbete brutit mot kollektivavtalet. De skall därför betala allmänt skadestånd till förbundet och arbetstagarna samt lön alternativt permitteringslön till arbetstagarna. I vart fall skall skadestånd utgå för att arbetsgivarnas handlande stridit mot lag och god sed på arbetsmarknaden.

Övrigt

Förbundets talan gentemot YIT Building Systems AB filial Luleå, Bravida Nord AB och Elinstallatören S.S. AB är inte preskriberad. Skyldigheten att varsla om stridsåtgärd enligt medbestämmandelagen samt att betala lön enligt kollektivavtalet omfattas inte av preskriptionsreglerna i 67 § medbestämmandelagen.

Arbetsgivarparterna

Förbundets stridsåtgärder, som inleddes den 13 maj 2003, avslutades på kvällen den 26 maj samma år då förbundet lämnade generell dispens till den 2 juni 2003. Arbetet upptogs därför åter den 27 maj 2003. Under dispens-tiden träffade Svenska Kommunalarbetareförbundet ett nytt kollektivavtal och förbundets stridsåtgärder, som var villkorade därav, upphörde slutligt. Den 30 juni 2003 prolongerades sedan installationsavtalet.

Under åren har EIO fått ett stort antal varsel från förbundet, vilka ofta varit svårtolkade. Enligt EIO:s mening finns det inte någon inarbetad varselteknik med den innebörd som förbundet gjort gällande. Däremot har varslen genomgående innehållit oklarheter.

I anledning av varslet den 30 april 2003 skrev EIO till förbundet och frågade om vissa begrepp och uttryckssätt i varslet som organisationen inte förstod. Att arbetsnedläggelsen skulle omfatta endast sådana arbetstagare som var sysselsatta i visst arbete just vid varslets ikraftträdande hade EIO däremot ingen tanke på och därmed saknades också anledning att ställa frågor till förbundet i den delen. EIO uppfattade varslet som att arbetsnedläggelsen avsåg allt arbete som skulle komma att utföras åt kommunala beställare och att detta arbete dessutom var blockerat. Det var också den informationen som EIO gav till sina medlemmar. Inget tydde på att förbundet hade en annan tolkning av varslet.

Kännetecknande för de berörda arbetsgivarna, som alla är inom elinstallationsbranschen, är att de utför entreprenadverksamhet på olika arbetsplatser. Det kan vara kortare eller längre entreprenader vid t.ex. nyproduktion eller löpande service och underhåll på redan färdiga installationer. Arbetsgivarna har ofta många arbetsplatser på gång samtidigt. Vilka arbetstagare som finns på respektive arbetsplats ändras snabbt, inte enbart beroende på omständigheter som arbetsgivarna kan påverka utan även beroende på sådant som andra entreprenörers arbete. Omfattningen av sådana varsel som det i målet aktuella, som avser arbeten som utförs för en viss typ av beställare, blir därför svåra att överblicka. Ett elinstallatörsföretag utför knappast något arbete alls inom sitt eget företags väggar utan allt arbete utförs på och i fastigheter som tillhör beställarna. Varken EIO eller arbetsgivarna visste därför, när varslet lades den 30 april 2003, hur många personer varslet skulle omfatta även om arbetsplatserna efter en viss tolkning gick att identifiera.

Elinstallatörsföretag har regelmässigt en arbetsplanering som innebär att arbetstagarna i förväg är inplanerade att utföra arbete på vissa arbetsplatser.

I förevarande fall har samtliga arbetstagare varit inplanerade att göra vissa arbeten hos sådana beställare som omfattas av varslet under själva konfliktperioden. I några fall har det varit fråga om arbeten som utfördes redan före konfliktutbrottet, i andra fall skulle berörda arbetstagare ha börjat arbeta på de aktuella arbetsplatserna senare någon gång under konfliktperioden den 13–26 maj 2003. Arbetsgivarna har i några fall – på begäran av arbetstagaren själv och/eller av förbundet – försökt att hitta ersättningsarbete hos privata beställare under kortare tid.

Sammanfattningsvis innebär varslet en partiell stridsåtgärd, riktad mot en viss typ av beställare. Även med hänsyn härtill omfattade stridsåtgärden en stor del av de berörda företagens kunder och därmed även en stor del av företagens verksamhet.

Vad gäller de enskilda arbetstagarna kan konstateras att de alla antingen redan före konflikten var sysselsatta med arbete åt kommunala beställare eller skulle enligt arbetsgivarnas arbetsplanering påbörja sådant arbete vid någon senare tidpunkt efter konfliktens början den 13 maj 2003. De arbetstagare som redan arbetade åt kommunala beställare kunde under någon eller några dagar beredas annat arbete utanför det konfliktdrabbade området. När det inte fanns några andra sådana arbetsuppgifter att tillgå anvisades de till-

baka till de kommunala beställarna. Övriga arbetstagare anvisades – i enlighet med för var och en av dem tidigare uppgjord arbetsplanering – vid planerad tidpunkt och för planerat arbete till arbeten hos kommunala beställare. Med hänvisning till förbundets konflikt vägrade samtliga arbetstagare att utföra arbetsuppgifterna. De gick i stället hem och återkom till arbetet först den 27 maj 2003, efter förbundets beslut om dispens från stridsåtgärderna. I huvudsak återgick de då till sina tidigare inplanerade arbetsuppgifter hos respektive kommunala beställare.

Vad särskilt gäller P.E. och H.S. (Bravida Nord AB) utförde de den 12 maj 2003 arbete på uppdrag av Falu kommun, vilket de skulle fortsätta med dagen därpå, dvs. den 13 maj. De gick i stället ut i strejk och har på respektive tidsedel skrivit ”blockad” och ”strejk – lockout”. Enligt arbetsgivarparternas mening omfattades de – redan med förbundets synsätt – av förbundets varsel eftersom de var sysselsatta med arbete åt en kommunal beställare då varslet trädde i kraft.

Enligt installationsavtalet har samtliga arbetstagare individuell månadslön. Bestämmelsen i 7 kap 1 § 1, som har sitt ursprung i det första installationsavtalet från år 1908, anger att arbetstagare erhåller lön under sådan tid som han står till arbetsgivarens förfogande och fyller i tidsedlar. Det grundläggande i regeln är att arbetstagaren står till arbetsgivarens förfogande för sådant arbete som arbetsgivaren anvisar. Arbetstagaren kan inte välja vilka arbetsuppgifter han skall utföra. För det fall att arbetstagare inte utför det arbete som arbetsgivaren vill ha utfört saknar arbetstagaren rätt till lön. I 7 kap 12 § i installationsavtalet återfinns regler för löneavdrag vid sådan frånvaro som inte enligt lag eller avtal ger rätt till lön.

Permitteringsreglerna i bilaga 6 kom in i avtalet genom en medlingsuppgörelse år 1991. Dessförinnan var det inte möjligt att permittera på installationsavtalets område. Arbetstagarna fick i stället väntetidsersättning, som var lägre än lön för arbete. Förbundet ville i avtalsrörelsen 1991 ändra dessa regler. Genom medling kunde frågan lösas med ett relativt kostnadsneutralt system. Arbetsgivarna anslöt sig till ett redan existerande permitteringslönesystem, som hade tillkommit genom en överenskommelse mellan SAF och LO, och fick motsvarande innehåll. Väntetid kunde fortsättningsvis enbart betalas för maximalt 16 timmar per avlöningsperiod om fyra veckor. Eftersom arbetsgivarna fick möjlighet att permittera kunde de acceptera att begränsa möjligheten att betala den lägre väntetidsersättningen. Arbetsgivarna kompensades genom den ersättning de fick via permitteringslönesystemet.

I dag har arbetsgivare möjlighet att permittera arbetstagare när arbetsgivaren tillfälligt inte kan tillhandahålla arbete och vill befria arbetstagaren från skyldighet att närvara på företaget. Beslut om permittering fattas ensidigt av arbetsgivaren. Någon rättighet att bli permitterad föreligger inte. I målet är det inte fråga om permittering. Arbetsgivarna har ostridigt tillhandahållit arbete som arbetstagarna har nekat att utföra med hänvisning till förbundets stridsåtgärder.

År 1995 infördes individuella månadslöner på installationsavtalets område. Samtidigt togs väntetidsersättningen bort. Månadslön och permitteringslön blev lika stora. För arbetstagaren har det på så sätt ingen ekonomisk betydelse om han sitter inne på företaget och väntar på arbete eller är permitterad. – Tidigare och enligt SAF-LO-överenskommelsen gällde respektive gäller följande undantag från rätt till permitteringslön. Arbetstagarens eget förvållande, olovlig konflikt inom LO:s område, semesterstängning i samband med huvudsemestern samt offentlig myndighets beslut som arbetsgivaren inte bort räkna med. Arbetstagarna fick ingen ersättning i dessa fall. Fram till år 1995 var det flera konflikter i denna fråga mellan parterna. Undantagen från rätt till permitteringslön rensades dock bort ur avtalet år 1995. På installationsavtalets område har därför arbetstagarna rätt till permitteringsersättning även i dessa fall. Understrykas skall emellertid att det i förevarande fall inte är fråga om något undantagsfall eftersom arbetstagarna har nekat att utföra anvisat arbete.

Bakgrunden till den av förbundet åberopade tvisten och den därefter träffade förlikningen år 1993 mellan EA och Securitas Teknik AB på ena sidan och förbundet på andra sidan var att förbundet och bolaget inte kunde komma överens om ersättning för att använda egen bil i tjänsten. Förbundet varslade om blockad mot all bilkörning i tjänsten. För vissa kategorier av arbetstagare ansåg bolaget att bilkörning var ett så väsentligt inslag i arbetet att dessa arbetstagare under konflikten inte stod till arbetsgivarens förfogande. Bolaget skickade därför hem dem med löneavdrag. Förbundet gjorde gällande att bolagets agerande var en olovlig stridsåtgärd. Under tvistens handläggning i Arbetsdomstolen löste sig bilersättningsfrågan. Bolaget, som ville ha lugn och ro, var i det läget berett att betala en hel del i en förlikning. Viktigt är emellertid att arbetsgivarparterna kvarstod vid uppfattningen att bolaget inte hade vidtagit någon stridsåtgärd, vilket även uttryckligen framgår av förhandlingsprotokollet. Förlikningen innebar alltså inte att arbetsgivarparterna medgav att de handlat fel.

I samband med avtalsförhandlingarna 1993 mellan EA och förbundet trodde EA inledningsvis att förbundets varsel inte avsåg dem som var permitterade eller sjuka. EA konstaterade samtidigt att det givetvis gick att avbryta en permittering och om arbetstagaren därefter togs ut i strejk skulle ingen ersättning utgå. Den första informationen, som skickades ut den 5 maj 1993 till medlemmarna, angav därför att arbetsgivarna inte kunde påverka dessa grupper samt att de skulle ha permitteringslön respektive sjuklön. Efter nya överväganden skickade föreningen emellertid fem dagar senare ut ett nytt cirkulär med informationen att förbundets varsel torde avse även permitterade och sjuka medlemmar. EA uppmanade därför sina medlemmar att avbryta eventuellt pågående permitteringar och beordra arbete även till permitterade, sjuka när de tillfrisknade samt dem som var satta på väntetid när strejken bröt ut eftersom de omfattades av varslet. Om arbetstagarna då vägrade att återgå i arbete skulle de anses omfattade av strejken. En arbetstagare som inte utför anvisat arbete deltar alltså i konflikten.

Av förhandlingsprotokoll från den 6 juli 1977 avseende tvist mellan EA och förbundet om rätt till väntetidsersättning framgår att arbetstagarna ansåg sig förhindrade att utföra anvisat arbete när arbetet var satt i blockad. I det fallet fick arbetstagarna ingen lön när de hade vägrat att utföra anvisat arbete. Förbundet argumenterade i den tvisten på samma sätt som i detta mål. Förbundet gjorde således gällande att arbetsgivarnas enda möjligheter att slippa betala lön när arbetstagarna vägrade utföra beordrat blockerat arbete var att antingen säga upp arbetstagarna på grund av arbetsbrist, betala väntetidsersättning eller besluta om lockout. I en senare förlikningsöverenskommelse i Arbetsdomstolen eftergav förbundet dock alla lönekrav och avstod helt från övriga krav i målet.

Grunder för arbetsgivarparternas inställning

Stridsåtgärder

Arbetsgivarparterna har inte vidtagit några olovliga stridsåtgärder. EIO och bolagen har tolkat ordalydelsen av förbundets varsel och handlat därefter. Av varslet har endast kunnat utläsas att det trädde i kraft den 13 maj 2003 kl. 05.00 och att stridsåtgärderna omfattade total arbetsnedläggelse och blockad för arbete åt kommunala beställare. De berörda arbetstagarna, som alla har vägrat att utföra anvisat arbete, får anses ha deltagit i förbundets arbetsnedläggelse.

Sammantaget finns inget i arbetsgivarparternas agerande som kan medföra att de skall anses ha vidtagit några stridsåtgärder. Det föreligger därmed inte heller någon skyldighet att varsla.

Om det skulle anses vara fråga om olovliga stridsåtgärder föreligger i vart fall ingen skyldighet att varsla. Ett sådant varsel skulle redan i sig vara en olovlig stridsåtgärd.

Förbundets talan, avseende brott mot varselskyldigheten eller kollektivavtalet, mot YIT Building Systems AB filial Luleå, Bravida Nord AB och Elinstallatören S.S. AB är preskriberad enligt tremånadersfristen i 67 § medbestämmandelagen eftersom talan bygger på synsättet att dessa gjort sig skyldiga till olovliga stridsåtgärder.

Lön, alternativt permitteringslön

Oavsett hur förbundets varsel skall tolkas har arbetsgivarna endast anvisat arbete som legat inom ramen för respektive arbetstagares arbetskyldighet och som dessutom enligt arbetsgivarens planering skulle ha utförts av denne under konflikttiden. Arbetstagarna har vägrat att utföra arbetsuppgifterna med hänvisning till förbundets stridsåtgärder. En arbetsgivare har ingen skyldighet att omorganisera sin verksamhet eller tillhandahålla annat än anvisat arbete åt sina arbetstagare. Eftersom arbetstagarna inte har stått till arbetsgivarnas förfogande föreligger inte någon skyldighet att betala lön. Något hinder för en arbetsgivare att anvisa arbeten som är försatta i blockad eller omfattas av arbetsnedläggelse föreligger inte.

Arbetsgivarparterna har inte brutit mot kollektivavtalet. Skälet härför är i första hand att detta var uppsagt vid den aktuella tidpunkten, den 13–26 maj 2003 och i andra hand att arbetstagarna inte har stått till arbetsgivarnas förfogande för anvisat arbete och någon skyldighet – enligt kollektivavtalet – att utge ersättning för sådan tid inte föreligger.

I allt fall kan inte Bravida Nord AB – ens med förbundets inställning – anses ha gjort sig skyldigt till någon olovlig stridsåtgärd eller kollektivavtalsbrott. Bolagets arbetstagare P.E. och H.S. omfattades av förbundets varsel eftersom de skulle ha fortsatt med sina arbeten åt en kommunal beställare om inte varslet förelegat.

Förbundet

Installationsavtalet prolangerades, vilket innebär att parternas skyldigheter enligt avtalet återuppstod vid tidpunkten för prolangeringen.

Förbundet har – med undantag för P.E. och H.S. (Bravida Nord AB) – inget att erinra mot de av arbetsgivarparterna angivna faktiska omständigheterna avseende respektive arbetstagare och dennes inplanerade arbete. Även om P.E. och H.S. den 12 maj 2003 var sysselsatta med arbete som omfattats av förbundets varsel arbetade de den 13 maj på arbetsgivarens kontor och var därför inte sysselsatta med blockerat arbete när varslet trädde i kraft.

Domskäl

Twisten m.m.

Twisten gäller i första hand om arbetsgivarna i samband med att förbundet under avtalsförhandlingar vidtagit en stridsåtgärd gentemot dem i sin tur har vidtagit stridsåtgärder mot förbundet. Förbundets ståndpunkt är att arbetsgivarna har vidtagit stridsåtgärder genom att utestänga arbetstagare, som enligt förbundet inte omfattades av den av förbundet varslade arbetsnedläggelsen, från deras arbetsplatser och inte betala lön till dem för den aktuella tiden. Stridsåtgärden har enligt förbundet varit olovlig eftersom den inte i enlighet med bestämmelserna i det mellan parterna gällande huvudavtalet mellan SAF och LO har beslutats av arbetsgivarorganisationen, dvs. av EIO. I varje fall har den skett utan iakttagande av varselreglerna. I andra hand gäller tvisten om arbetsgivarna i allt fall – i enlighet med kollektivavtalet – är skyldiga att betala lön till arbetstagarna.

Arbetsgivarparternas ståndpunkt är att det från arbetsgivarnas sida inte har vidtagits några stridsåtgärder och att det inte heller i den uppkomna situationen har förelegat någon skyldighet att betala lön till arbetstagarna, som inte stått till förfogande för att utföra anvisat arbete.

Utredningen

Arbetsdomstolen har hållit huvudförhandling. Vid denna har på förbundets begäran hållits förhör upplysningsvis med förbundets tidigare förhandlingschef S.H. och nuvarande ordförande S.L. På arbetsgivarparternas begäran har förhör upplysningsvis hållits med förhandlingschefen Å.K.K. och tidigare förhandlingschefen L.A. samt vittnesförhör med personalchefen vid Securitas Systems AB O.N. och arbetsrättsjuristen vid EIO P.A. Parterna har åberopat skriftlig bevisning.

Avvisning av nytt yrkande?

Förbundet har under huvudförhandlingen förklarat att dess talan gentemot YIT Building Systems AB rätteligen skall uppfattas som att bolaget skall förpliktas att utge allmänt skadestånd till förbundet med i första hand 100 000 kr och i andra hand 50 000 kr för var och en av bolagets filialer i Luleå, Skellefteå och Umeå, dvs. med sammanlagt 300 000 kr i första hand och 150 000 kr i andra hand. Förbundet har därmed enligt Arbetsdomstolens mening utvidgat sin talan och framställt nya yrkanden i målet efter att huvudförhandlingen påbörjats. Arbetsgivarparterna har överlåtit till domstolen att bedöma om förbundets sålunda utökade talan skall tillåtas.

Av 13 kap. 3 § rättegångsbalken framgår att, sedan huvudförhandling påbörjats, väckt talan kan ändras på så sätt att käranden får framställa nytt yrkande, om det stöder sig på väsentligen samma grund och det utan olägenhet kan prövas i målet. Med olägenhet torde närmast avses risken för fördröjning och uppskov i målet (se Fitger, Rättegångsbalken 1, s. 13:40). Någon sådan risk finns inte i detta fall. Arbetsdomstolen tillåter därför förbundets utvidgade talan.

Det bakomliggande händelseförloppet

Tvistefrågorna i målet skall bedömas utifrån i huvudsak följande bakomliggande händelseförlopp som, där annat inte särskilt anges, bygger på vad domstolen har uppfattat vara i allt väsentligt ostridiga uppgifter.

I ett varselmeddelande den 30 april 2003 sade förbundet upp installationsavtalet så att det skulle upphöra att gälla den 13 maj 2003 kl. 00.00 och varslade samtidigt om stridsåtgärder som skulle träda i kraft kl. 05.00 samma dag som avtalet upphörde. I varselmeddelandet, som finns återgivet i domens inledning, angavs att stridsåtgärderna omfattade total arbetsnedläggelse och blockad av allt arbete som utförs av anställda inom avtalets tillämpningsområde på – förenklat uttryckt – kommunala byggnader och anläggningar och i kommunala verksamheter. Enligt förbundet innebar varslet att arbetsnedläggelsen endast omfattade de arbetstagare som vid tidpunkten för stridsåtgärdernas ikraftträdande var sysselsatta med det i varslet beskrivna arbetet. De skulle sedan inte heller återvända till arbete så länge konflikten pågick oberoende av om de enligt någon eventuell arbetsplanering skulle ha utfört annat arbete vid en senare tidpunkt. Övriga arbetstagare omfattades enligt förbundet av blockaden vilket innebar att de inte deltog i den totala arbets-

nedläggelsen men däremot inte fick utföra sådant arbete som angavs i varslet.

Mellan EIO och förbundet förekom med anledning av varslet viss skriftlig kontakt som rörde vad EIO uppfattade som oklarheter i varslet. EIO:s frågor tog dock inte sikte på de delar av varslet som är av betydelse i föreliggande tvist.

Arbetstagarna skulle enligt sina respektive arbetsgivares planering i vart fall någon gång under konflikttiden den 13–26 maj 2003 arbeta med arbetsuppgifter som på något sätt omfattades av förbundets stridsåtgärder. När arbetstagarna anvisades att utföra detta arbete nekade de att utföra arbetet med hänvisning till stridsåtgärderna. De gick i stället hem och kom inte tillbaka förrän efter det att konflikten hade upphört. Någon ersättning för denna tid betalades inte ut av arbetsgivarna.

När det gäller P.E. och H.S., båda hos Bravida Nord AB, har förbundet gjort gällande att de inte omfattades av förbundets varsel eftersom de arbetade på Bravida Nord AB:s kontor när varslet trädde i kraft den 13 maj 2003. Arbetsgivarparternas inställning är att båda gick ut i strejk den 13 maj.

Av utredningen framgår att de på sina tidsedlar har antecknat ”blockad” respektive ”strejk-lockout” för tiden från och med den 13 maj. Enligt Arbetsdomstolens mening är det därför utrett att ingen av dem arbetade alls den 13 maj. Utredningen ger i stället stöd för slutsatsen att de båda uppfattade sig som direkt uttagna i konflikt.

Har arbetsgivarna vidtagit någon olovlig stridsåtgärd eller brutit mot varselreglerna?

Med utgångspunkt i parternas ståndpunkter är en avgörande tvistefråga i denna del om arbetsgivarna vidtagit en stridsåtgärd mot förbundet.

Avgörande för om en viss åtgärd från en parts sida skall anses vara en stridsåtgärd får ytterst sökas i syftet med åtgärden. I princip varje åtgärd, en handling eller en underlåtenhet av beskaffenhet att kunna faktiskt inverka på den part mot vilken åtgärden riktas, kan i och för sig vara en stridsåtgärd. Avgörande för bedömningen blir om åtgärden har vidtagits i syfte att i något hänseende tillgodose de egna intressena i förhållande till motparten och om den är ägnad att främja syftet (jfr om det sagda SOU 1975:1 s. 351 f. och prop. 1975/76:105 s. 403 f.). För att en stridsåtgärd i medbestämmandelagens mening skall föreligga fordras att åtgärden har vidtagits i syfte att öva påtryckning på motparten eller, eventuellt, att hämnas på motpart därför att denne inte efterkommit angriparens önskemål (se t.ex. AD 1978 nr 93).

Det ligger i sakens natur att det för en part är mycket lättare att visa att en viss åtgärd faktiskt har vidtagits än att styrka vad motparten har åsyftat med åtgärden i fråga. Kraven på den bevisning som behövs för att visa vilket syfte som legat bakom en åtgärd kan därför inte ställas lika höga som när det är fråga om bevisning för att en viss åtgärd faktiskt har vidtagits (se AD 1978

nr 93). Bedömningen får göras utifrån omständigheterna i det särskilda fallet (se AD 1985 nr 47).

Förbundet har gjort gällande att arbetsgivarna har vidtagit stridsåtgärder i syfte att ekonomiskt skada förbundet genom att utestänga arbetstagarna från arbete och inte betala lön. Arbetsgivarparternas inställning är att arbetsgivarna inte gjort annat än anvisat arbetstagarna till de arbetsuppgifter som de var planerade att utföra om förbundet inte hade vidtagit några stridsåtgärder och att arbetstagarna med hänvisning till dessa stridsåtgärder vägrat att utföra arbetet och i stället gått hem, varför arbetsgivarna inte heller betalat lön till dem för den aktuella tiden.

Arbetsdomstolen gör i denna del följande bedömning.

Det är som tidigare framgått ostridigt att de berörda arbetstagarna, när de anvisades sådant arbete som omfattades av förbundets varsel, vägrade att utföra arbetet med hänvisning till förbundets stridsåtgärder, att de i stället gick hem samt att de inte kom tillbaka till arbetet förrän förbundet genom ett dispensbeslut upphävde sina stridsåtgärder. Inget i detta tyder på att arbetsgivarna utestängt arbetstagarna från arbetsplatsen eller beslutat att skicka hem dem. Det har heller inte ens påståtts att någon av arbetstagarna begärde att få stanna kvar. Mot arbetsgivarparternas bestridande har förbundet således inte styrkt vare sig att arbetstagarna skickades hem av arbetsgivarna eller att de annars utestängdes från arbetsplatserna (jfr AD 1985 nr 43). Där emot är det ostridigt att arbetsgivarna inte betalade lön för den aktuella tiden, vilket i och för sig är en sådan åtgärd som kan vara en stridsåtgärd oberoende av om arbetstagarna har rätt till lön eller inte.

Enligt Arbetsdomstolens mening är det mycket i händelseförloppet och i utredningen i övrigt som talar för att såväl arbetsgivarna som arbetstagarna, i vart fall under den aktuella konflikttiden, uppfattade det som att arbetstagarna när det blev aktuellt för dem att utföra sådant arbete som varslat tog sikte på därmed också kom att omfattas av förbundets arbetsnedläggelse. Det finns inte heller något i förbundets varsel som talar för att en sådan tolkning skulle vara utesluten eller annars orimlig. Som ovan nämnts kan den utredning som finns om arbetstagarna P.E. och H.S. inte gärna föranleda någon annan slutsats än att de såg sig själva som uttagna i konflikten. Vid bedömningen av arbetsgivarnas handlande måste också beaktas att arbetsgivarna inte anvisade arbetstagarna till de ifrågakvarande arbetsuppgifterna i vidare omfattning än vad som skulle ha gällt om förbundet inte hade vidtagit någon stridsåtgärd. Det har inte kommit fram något som talar för att arbetsgivarna låtit bli att betala lön av annan anledning än att arbetstagarna inte utförde något arbete. Inget tyder således på att arbetsgivarna har försökt utnyttja förbundets stridsåtgärd för att slippa betala lön eller orsaka förbundet skada genom att det skulle tvingas att i större utsträckning än vad som var tänkt betala konfliktersättning till sina medlemmar. I flera fall har arbetsgivarna tvärtom i den mån det varit möjligt berett arbetstagarna arbetsuppgifter som inte omfattades av stridsåtgärden. Arbetsgivarnas handlande måste också enligt domstolens mening ses i ljuset av det förhållandet att det av utredningen framgår att förbundets stridsåtgärd var omfattande, omkring

3 000 elektriker gick ut i strejk, medan det endast är ett fåtal arbetstagare hos ett tiotal arbetsgivare som är berörda av tvisten i målet.

Utredningen i målet ger därmed enligt Arbetsdomstolens mening inte tillräckligt säkert underlag för slutsatsen att arbetsgivarna i påstådda hänseenden har företagit någon åtgärd i sådant syfte som medför att en mot förbundet riktad stridsåtgärd kan anses ha vidtagits. Något brott mot varsel-skyldigheten i medbestämmandelagen föreligger då inte heller. Förbundets förstahandsyrkanden skall alltså avslås.

Är arbetsgivarna skyldiga att betala lön eller permitteringslön?

För det fall att Arbetsdomstolen skulle finna att arbetsgivarna inte vidtagit några stridsåtgärder har förbundet i andra hand gjort gällande att arbetsgivarna är skyldiga att betala lön eller motsvarande ersättning till arbetstagarna eftersom de skall anses ha stått till arbetsgivarnas förfogande för alla andra arbetsuppgifter än dem som omfattades av blockaden. Arbetsgivarparternas huvudsakliga invändningar är att arbetstagarna omfattades av förbundets stridsåtgärd, att arbetsgivarna inte beslutat om permittering och att arbetstagarna inte stod till arbetsgivarnas förfogande.

Den grundläggande lönebestämmelsen i installationsavtalet återfinns i 7 kap 1 § 1. Enligt den bestämmelsen skall arbetstagaren erhålla lön under tid han är anställd hos arbetsgivaren, står till dennes förfogande och redovisar tid på tidsedlar. Arbetstagaren har alltså rätt till lön under de angivna förutsättningarna även om arbetsgivaren inte erbjuder några arbetsuppgifter och arbete sålunda inte utförs utan arbetstagaren är satt på s.k. väntetid. Enligt det till installationsavtalet som bilaga 6 knutna avtalet om permittering och permitteringslön finns vidare bestämmelser som ger arbetstagaren rätt till individuell månadslön utan avdrag vid permittering.

Av § 1 i permitteringsavtalet, som reglerar permittering på grund av tillfällig arbetsbrist, framgår att en förutsättning för att permittering, och därmed rätt till permitteringslön, skall föreligga är att arbetsgivaren befriar arbetstagaren från närvaroskyldighet. Några sådana faktiska permitteringsbeslut har arbetsgivarna ostridigt inte fattat i detta fall. Frågan är då om situationen varit sådan att arbetstagarna ändå rätteligen skulle ha permitterats (jfr AD 1993 nr 35). Förbundet har framhållit att någon arbetsskyldighet avseende det anvisade arbetet inte har förelegat. Förbundet har också hänvisat till att rätten till lön enligt permitteringsavtalet är långtgående och sålunda inte bortfaller ens vid permittering som föranleds av olovliga konflikter inom LO:s område. Det är visserligen ostridigt att arbetstagarna till följd av förbundets blockad inte varit skyldiga att utföra de arbetsuppgifter som de kom att anvisas. Enligt Arbetsdomstolens mening kan emellertid inte det förhållandet att arbetsgivarna inte haft andra arbetsuppgifter att erbjuda än sådana som arbetstagarna till följd av de av förbundet gentemot arbetsgivarna vidtagna stridsåtgärderna varit förhindrade att utföra innebära att arbetsgivaren rätteligen skulle ha permitterat dem. Någon rätt till permitteringslön kan alltså inte anses föreligga för arbetstagarna i den föreliggande situationen.

Frågan är då om skyldighet har förelegat för arbetsgivarna att i alla fall med utgångspunkt direkt i kollektivavtalets grundläggande lönebestämmelse betala lön till arbetstagarna. Som framgått är en grundförutsättning för rätt till lön att arbetstagaren stått till arbetsgivarens förfogande. Arbetsdomstolen har under föregående avsnitt funnit att situationen varit den att arbetstagarna, med hänvisning till det egna förbundets varslade stridsåtgärder mot arbetsgivarna, vägrat utföra anvisat arbete och att de i det läget gått hem och inte återvänt förrän stridsåtgärderna avslutats. Enligt Arbetsdomstolens mening kan arbetstagarna inte i den situationen anses ha stått till arbetsgivarens förfogande och de har alltså inte någon rätt till lön.

Inte heller finns det någon grund för att anse arbetsgivarnas underlåtenhet att betala ersättning vara i strid med lag och god sed på arbetsmarknaden.

Det anförda leder till slutsatsen att förbundets talan skall avslås även i denna del.

Med den utgången i målet saknas anledning för Arbetsdomstolen att ta ställning till arbetsgivarparternas ifrågasättande av kollektivavtalets tillämplighet under den omtvistade tiden eller deras invändning om att talan i vissa delar är preskriberad.

Rättegångskostnader

Förbundet skall ersätta arbetsgivarparternas rättegångskostnader i återkallade delar. Arbetsdomstolens ställningstaganden i det föregående innebär att förbundets talan i övrigt avslås. Förbundet är därmed skyldigt att även i övrigt ersätta arbetsgivarparterna för dess rättegångskostnader i målet. Det yrkade beloppet får anses skäligt.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avskriver Svenska Elektrikerförbundets talan såvitt den avser R.Tu. med registrerade firman Runes Elektriska, Skanska Electro Aktiebolag, YIT Building Systems AB såvitt avser C-J.C., U.N. och N.W. samt Elinstallatören S.S. Aktiebolag såvitt den avser D.J., I.N., J.T. och R.T.

2. Arbetsdomstolen avslår Svenska Elektrikerförbundets talan i övrigt.

3. Svenska Elektrikerförbundet skall ersätta Elektriska Installatörsorganisationen EIO, NELAB Försäljnings Aktiebolag, Siggas El. Malå Aktiebolag, Skellefteå Elektriska Aktiebolag, YIT Building Systems AB, Bravida Öst AB, R.Tu. med registrerade firman Runes Elektriska, Skanska Electro Aktiebolag, Umeå El och VVS Automatik Aktiebolag, El & Industrimontage Svenska Aktiebolag, Köpings Elektriska Affär Aktiebolag, Bravida Nord AB och Elinstallatören S.S. Aktiebolag för rättegångskostnader i målet med trehundraåtta tusen och fyrtio (328 140) kr, varav 190 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

Ledamöter: Carina Gunnarsson, Sören Öman, Mårten Holmström, Peter Ander, Elisabeth Bjar, Sven-Olof Arbestål och Margareta Zandén. Enhälligt.

Sekreterare: Karin Hellmont